

Orijinal Kaynak: Bucheli, Roman. (2015, August 22). “Die Rückkehr des Landsers”, *Neue Zürcher Zeitung*.

Atıf Şekli: Bucheli, Roman. (2015, Eylül 28). “Erlerin Dönüşü: *Baharda Ölmek*”, Çev. Selim Can Göncü, *Sosyal Bilimler*. sosyalbilimler.org/erlerin-donusu-baharda-olmek

Erlerin Dönüşü: *Baharda Ölmek*

Roman Bucheli

Türkçesi: Selim Can Göncü

Eserinde melodram ve suçu yüceltme unsurları barındırmasına rağmen, Ralf Rothmann’a ait, SS askerleri hakkındaki roman şaheser olarak addedildi ve eleştirmenlerin övgüsüne mazhar oldu.

Bugün savaş üzerine yazmak istediğinizde, Heinz G. Konsalik’in yaptığı gibi, okuyucularınızı öyküye inandırmak için; bolca kan dökülen, bir çok ölüyü ve cesur kahramanı öykünüzün merkezine alan bir anlatım tarzı mı izlersiniz? Belki, ama cidden böyle bir kitabı almak istemeyebilirim, diye düşünebilirsiniz.

Claude Simona göre durum böyle değil, o eserinde bitkin düşmüş askerlerini defalarca savaşa sürer —ki bu bir hatadır— böylece eser içerisinde hem ölümü çağırır hem de kendi arayışını sürdürür.

W. G. Sebald’a göre de durum bundan ibaret değil, o ise eserinde Alman şehirlerinin bombalanmasını belgesel doğruluğa ihtimam gösterip betimlemiş ancak kurgusal açıdan biraz solgun göstermiştir.

Süregiden Kâbus

Kuşkusuz iki farklı tarza sahip olmalarına rağmen, Simon ve Sebald aynı ölçüde, korkunun estetikleştirilmesine karşı durmaktadır. Simon, sürekli aynı şekilde tekrar eden, kör bir anlatım tarzına, Sebald ise, tüm dokümanları geniş bir şekilde tarayıp taslak oluşturan özenli bir tarihçi, dolambaçlı cümleleriyle inandığı yoldan çevrilemeyen ancak biraz heyecan açısından yavan bir araştırmacı olduğunu aksettiriyor.

Bugün bu iki uç arasında bir üçüncü tarzdan da bahsedebiliriz. Quentin Tarantino’nun *Inglourious Basterd* filmine bu bağlamda bakmak gerekir; Tarantino, savaşın ve şiddetin içerdiği çılgınlık ve başkalarının duygularını hiçe sayan ve bu bağlamda çılgın, alay edici bir estetik duygusu ile tüm eğlence duygusu küçülten, bu suretle; kusursuz bir

zalimlik içeren, gayri insani alandaki tüm anlam arayışı denemelerine karşı, vahşi ve hazmı güç bir hiciv yarattı.

Günümüzde savaşı ve onun yaratmış olduğu dehşeti, “öldürme sanatı” gibi bazı ölçütler üzerinden hikâyeleştirilmesini ölçümlemek zorundayız. Estetik ¹ olması bakımından Simon, Sebald ve hatta *Im Frühling Sterben* romanıyla Ralf Rothmann’ı da bu açıdan değerlendirmek gerekir. Berlin’den Frankfurt’a, Münih’ten Zürih’e kadar gazetelerde —neredeyse istisnasız— eleştirmenlerin tümü kendisini övgüyle karşıladılar. *Frankfurter Allgemeinen Sonntagszeitung*’tan Andreas Kilb, “dilin zaferi” yazısını yazdı ve mevcut Alman literatüründe kıyas kabul edilemeyecek kadar iyi olduğunu belirtti. *SWR (Südwestrund)* tarafından sansasyon yaratan, *Der Spiegel* tarafından ise “fevkaledede iş” olarak addedildi.

Birçok eleştirmen ile bu övgüleri konuştuk. Sadece muhtevanın kapsamlı bir şekilde tasvirinin bile kendilerinde sınırsız bir hayranlık uyandırdığını ifade ettiler. Bu arada, henüz kimseyi bezdirmeyen, Rothmann’ın estetik ve öykücü anlatım tarzını mercek altına alalım; Volker Weidermann *Der Spiegel*’de biraz ürkek de olsa eleştirilerini ve sorularını yöneltti. Ina Hartwig ise, *Zeit*’da tenkitlerini bir tespit yaparak bitirdi; kitap, aslında başından itibaren “ahlaki meydan okuma” olmuş, bunun için kitap okur tarafından mutlaka tecrübe edilmelidir.

Rothmann’ın *Im Frühling Sterben* romanında birbirine bağlanmış üç olay örgüsü var, bunlardan birincisi günümüzde geçen ve kahraman bakış açısı ile, yazarın bizimle bütünleşmesine vesilen olan anlatı tarzı; babasının vefat etmesinden, onun mezarını ziyaret etmek istemesine ancak kar fırtınası yüzünden mezarını bulamamasına kadar olan kısımda anlattıkları. Anlatı içinde, hâkim bakış açısı ile bize aksettirilen on yedi yaşındaki Walter Urban karakteri, 1945 yılı şubat ayında SS milis kuvvetlerinde zorunlu olarak görev alıp Doğu cephesine gidip, önceki savaşın nefretine tanık oldu.

Ralf Rothmann’ın arzusuna rağmen babası ömrü boyunca; “İkinci Dünya Savaşı’nın getirmiş olduğu travmatik durumu” oğlu ile konuşmayı reddetmiş olduğundan, bu kurgusal eseri bu bağlamda okuyabiliriz.

Hikâye içerisinde mikro öykü olarak yer alan Walter Urban’ın babasına geri dönersek, Baba Urban ülkenin doğusundaki kampta² görevli iken, bir takım imtiyazları bulunan bir mahkûmun zaruri transferi esnasında ölmüştü.

---

¹ Estetik roman, belirli biçim ve anlatım kaygıları ile yazılmış romanlardır. Örnek olarak, Gustave Flaubert estetik romanın en önemli yazarlarından. — çn.

² Kitapta bahsedilen kamp, Nazilerin kurmuş olduğu toplama kampı, özgün adı: Konzentrationslager Auschwitz. — çn.

Titiz Çalışma

Rothmann, öykücü anlatımda yapıları birbirine bağlamak için, yeteneklerini güzel bir yöntem ile sergiliyor; “motivasyonu katlama”³. Eserinde bu yöntemi kullandığı yerlere bazı örnekler;

Kahraman bakış açısı ile anlattığı ve hikâyenin çerçevesini oluşturan kısım olan, Rus askerlerinin ilerleyişi ve Doğu’daki kampların dağılması yüzünden oluşan kaos ortamında Walter Urbann’ın babasının mezarını nafile arayışı... Ayrıca, babası gibi Nazi kampında zorla çalıştırılan bir Yahudi’ye iyilik yapması... *(Bu ve bunun gibi pasajlarda bu teknik kullanılmıştır.)*

Romanın başında, Walter’in babası ölürken parmağı ile yanında bulunan Eski Ahit’ten Musa’nın Dördüncü Kitabı’nın bir parçasını gösteriyordu. Tesadüf değil ki, romanın sonunda ölen Walter da yerde sürünürken yanında bulunan kitaptaki bu bölümü eliyle gösteriyordu. Roman yazarı bu iki pasajı birbiriyle ilişkilendirmiş.

Walter Urban, bu “son”dan önce amansız dehşetin ve kaba kuvvetin ortasında, Rusların ağır bombardımanı altında kalmıştı. Yanındaki arkadaşı ile viraneye dönmüş bir kiliseye sığınmışlardı. —Kilise yanındaki araziden gelen gebe bir inekten süt sağıp, ineğin doğum yapmasına vesile oldular— dışarıda cehennem birbirini kattığı esnada kilisede uygun bir yere oturdular.

Kitabın diğer bölümlerinde de bu tarz sıkıcı olabilecek —bol tasvir, ayrıntı içeren— bölümler olsa da bu bölüm gibi çekilmez değiller.⁴

Rothmann, eserinde Walter’ı tüm yönleri ile kusursuz bir figür olarak sunmuş eserinde. Saf, masum, naif, çocuk ruhlu ve baskı altında gayri ihtiyarı hata yapan, bundan bihaber yani aslında masum bir suçlu. Arkadaşını, silahı ile vurmak zorunda kalan, bir Macar köylüsünü kötü bir şekilde —istemeden— öldüren birisi. Walter, ölçüsüz hatalarının onu yine de masum yaptığı konusunda karasız değildi. Zorba SS milislerinin kötülükleri yüzünden hatalarını dengelediğini —politik doğruluk açısından— düşünüyordu.

Rothmann, Walter’in hikâyenin ortasında durduğunu ifade ediyor. Ek olarak, hikâyenin hiperrealist bir tavır ve sorularla birçok varlıksal durumu açıklayarak okuyucuyu savuran, kahramanı her şeyi bilen bir figür olarak sunuyor.

Jan Koneffke ise, yayımlanan *Ein Sonntagskind* romanı, konumuz olan kitap ile benzer konuları muhteva eden (bu romanda da firari bir yoldaş, asker tarafından kurşuna dizilmek zorunda kalıyor) bir eser ki, önemli, kritik noktaları kurgusal düzen içinde sorularla ortaya koyuyor. Tabii bu estetik açıdan bir çözüm olmayabilir fakat en azından

---

³ Motivasyonu katlama; bu kavramla yazarın duyguları harekete geçirme, okuyucuyu güdüleme tekniğinden bahsedilmektedir. — çn.

⁴ Bu kısımda yazıda kullanılan “*kitsch*” kavramı, var olan bir tarzın kötü kopyası anlamında kullanılmıştır. Bu kavram, ucuz edebiyat olarak da kullanılabilir. — çn.

utanç duygusunun tasavvurunun ifadesinin, anlatıcı açısından denenmesi takdiri hak ediyor.

Neden kimse Rothmann'ın kırılma naifliği ve tereddütsüz bir şekilde gerçeklik kavramını sarsmasının geçerliliğini yitirmesinden; Konsalick'in öykücü anlatımına yakınsaması ve Tarantino'nun kaba estetiğine uzanmasından rahatsız değil?

Niçin –sonunda– masum biri olarak SS üniforması ile silah altında duruyor ve bizim acıma duygumuzu istismar ediyor? Bunları roman içerisinde “ahlaki meydan okuma” olarak gören Ina Hartwig, bu şekilde olduğunu fakat bu hissiyatın göz ardı edildiğini bildiriyor.

Duygulanma ve tesirlenme devam etti, kritik sorular ve itirazlar da peşinden soluksuz bir şekilde geldi. Martin Walser'in *Ein springender Brunnen* romanı savaşı naif çocuksu bir açıdan betimlemesi ve abartılmış olduğunu hatırlanır mı? Ya da Jonathan Littels'in Alman eleştirilenlerin ağır eleştirilerini yağdırdığı *Die Wohlgesinnten* romanı?

Metafiziğin Dönüşü

Bu çalışmaların eleştirisini yapmak yorucu mu oldu? Ya da bu kitapları tanımanıza bir nebze de olsa katkı sundu mu?

Rothmann'ın romanı iki açıdan Lutz Seiler'in *Kruso* adlı eseri ile örtüşür ki, bu eser de aynı şekilde bir yıl önce büyük bir onay almıştı —aynı şekilde kitabın fiyatına da yansımıştı bu; her iki eserde de batıl inançlar ve Mistisizm işlenmiş. İki eserdeki kahraman da, Doğu Almanya'da yaşamış, doğu cephesindeki mezalimi görmüşler, bir nevi manevi hayır işleyerek, —metafiziksel olarak— kendilerini temize çıkardıklarını düşünmüştü. Buradan hareketle, çağdaş romanların ve romanlardaki askerlerin mistik/doğa dinlerinin himayesine bırakılmasına geri dönüş olduğunu söyleyebiliriz. Bu, ruhu rahatlatır ve acı çeken bireyin dinginlik bulmasını sağlar. Örnek olarak; Rothmann, Walter Urban'ın babasını öne sürüyor; oğlu, zorba adamla sulh ederek, ölüsünü arafa, ruhu arınmış bir hâlde uğurluyor. Bu romanın tamamında, okuyucunun romanı içselleştirmesine yardımcı oluyor.

Bu yüzden, eserde suç insanüstü bir karmaşıklığa doğru gidiyor. Bu —akıl almaz— masum suç sizi ahlaki münakaşadan kurtarıyor, soyut olarak kusursuzluğa eriştiriyor. Walter Urban hem bir melek hem de büyük bir suçlu; bu yüzden kitabın konusu Yunan Trajedisi'nden de büyük bir trajedi şeklinde düşünülebilir. Gelecek nesiller için, “suçun affedilmesi”nin artması bir etki bırakacaktır. Bu konuda çabalamak çok büyük bir iş... Dehşet ve onun tetiklenmesi, canla başla çalışarak sarsılabilir.

Kayda Değer Akademik Metinler mottosuyla, 10 Ağustos 2015 tarihinde yayın hayatına başlayan *sosyalbilimler.org*, sosyal bilimler meselelerine yoğunlaşan, gönüllülük odaklı, açık erişim, akademik bir web sitesidir. Hakkında detaylı bilgi almak için sosyalbilimler.org/hakkinda sayfasını, ekibimizde gönüllü olarak görev almak için sosyalbilimler.org/basvuru sayfasını ziyaret edebilirsiniz.

Facebook, Twitter, Instagram ve YouTube'da @sosbilorg kullanıcı adıyla *Sosyal Bilimler*'i takip edebilirsiniz.

sosyalbilimler.org/abonelik sayfasından e-bülten aboneliği olarak, her pazar günü, o hafta içinde *sosyalbilimler.org*'da yayımlanan çalışmaların tamamını size gönderilecek bir e-posta ile alabilirsiniz.

sosyalbilimler.org'da yayımlanan metin, video ve podcastlerin paylaşıldığı Telegram grubuna t.me/sosbilorg adresinden katılabilirsiniz.